

Rapport 2011:15

Arkeologisk förundersökning

Ny småhusbebyggelse i Unnerstad

Intill RAÄ 16
Unnerstad 2:1
Gammalkils socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Olle Hörfors

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Ny småhusbebyggelse i Unnerstad

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	5
Metod och dokumentation	5
Resultat	5
Källor	6
Tekniska uppgifter	7

Omslagsbild: De två nybyggda enfamiljsbusen vid Unnerstad. Under trädtopparna längst bak i bild ligger granfältet RAA 16 vid Trossboängen. Foto Olle Hörfors, ÖM.

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandsmuseum.se • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

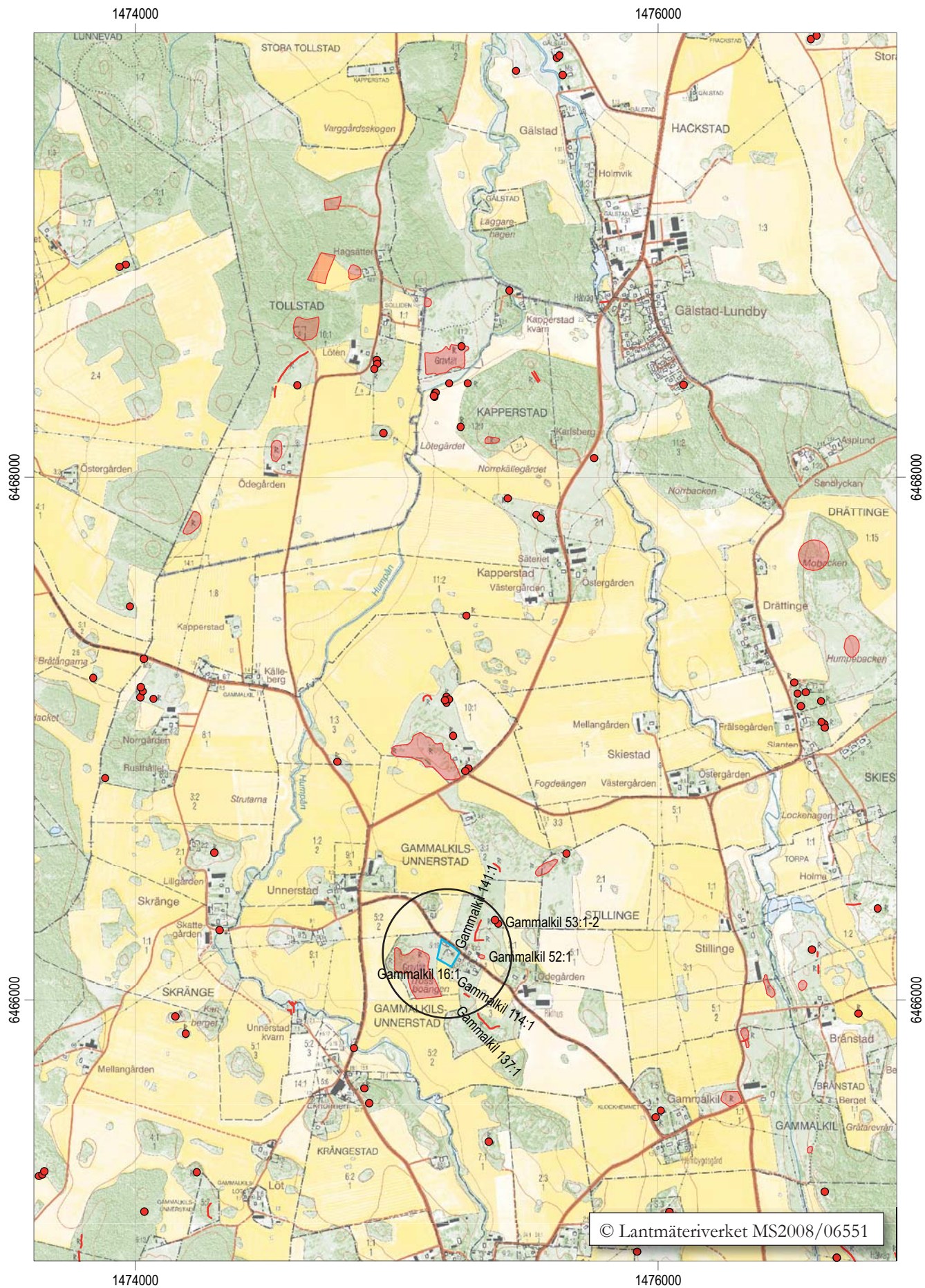
Med anledning av ett planerat uppförande av ett enfamiljshus utförde Östergötlands länsmuseum i juni 2003 en arkeologisk förundersökning på fastigheten Unnerstad 2:1 i Gammalkils socken och Linköpings kommun. Denna genomfördes genom att tre sökschakt med en bredd av 1,2 m och sammanlagt 130 löpmeter grävdes inom den planerade byggnadsytan. Platsen utgjordes vid undersökningstillfället av åkermark. Denna var belägen strax norr om ett större gravfält, RAÅ 16 i Gammalkils socken.

Inom schaktytorna utgjordes markbeskaffenheten av ca 0,25 m lerhaltig mylla ovanpå den naturliga undergrunden som bestod av lera.

Ingenting av arkeologiskt intresse påträffades och inga fortsatta arkeologiska åtgärder rekommenderades av länsmuseumet.

Olle Hörfors
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8F 3e och 8F 3f, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:20 000.

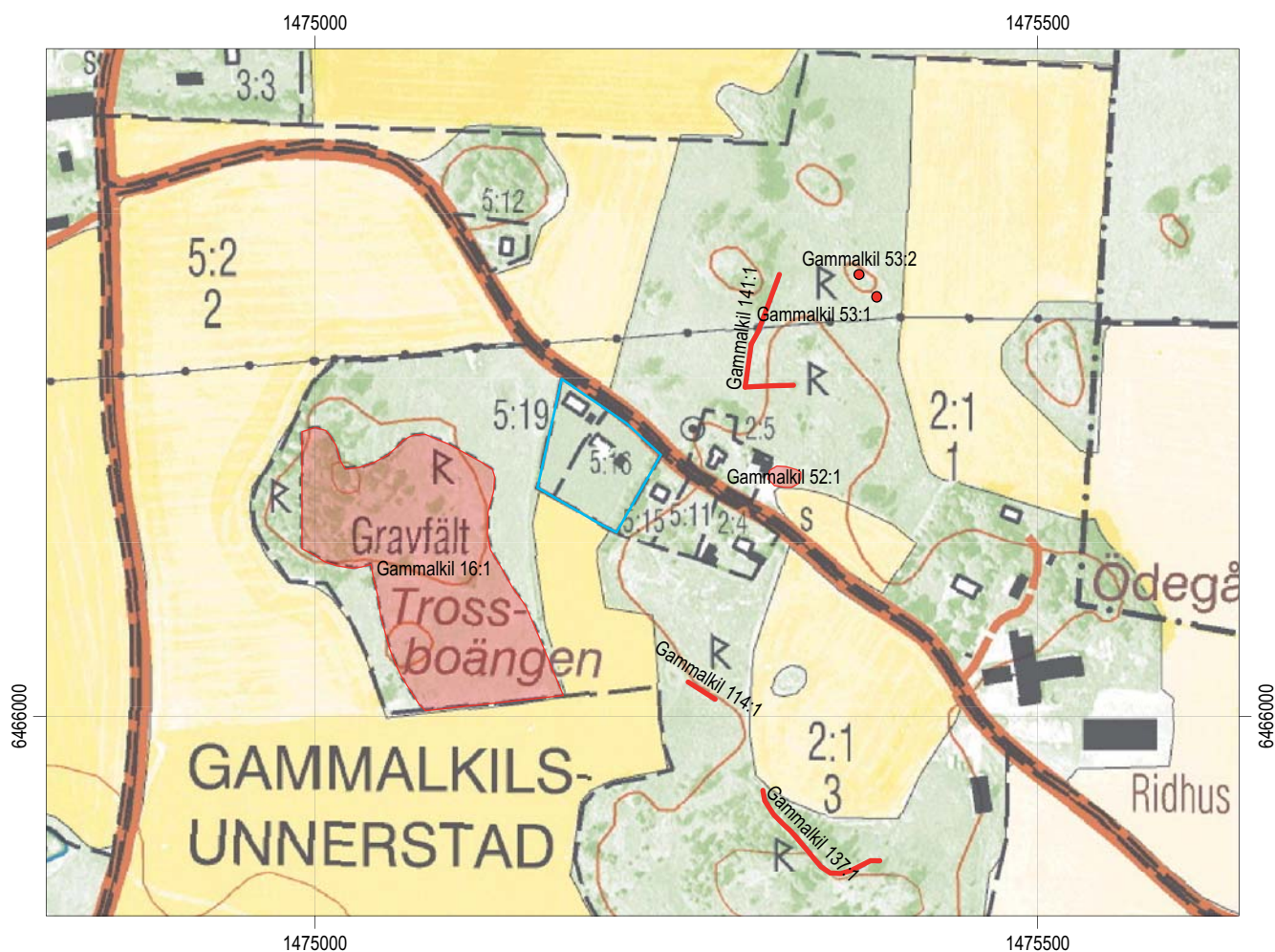
Inledning

Med anledning av planerat uppförande av ett enfamiljs-
hus utförde Östergötlands länsmuseum i juni 2003 en
arkeologisk förundersökning på fastigheten Unnerstad
2:1 i Gammalkils socken och Linköpings kommun.
Uppdragsgivare och kostnadsansvarig var markägaren
Anders Jacobsson, Unnerstads Ödegård. Projekt- och fält-
ansvarig var antikvarie Anders Lundberg, Östergötlands
länsmuseum medan antikvarie Olle Hörfors från samma
institution svarat för rapporten.

Områdesbeskrivning

Undersökningsområdet var beläget direkt väster om Un-
nerstads medeltida bytomt, karterad första gången 1699
(handlingarna D25-45:1 i lantmäteristyrelsens arkiv och
05-gam-09 i lantmäteriverkets arkiv), som i sin tur är belä-
gen ett par hundra meter nordväst om Gammalkils kyrka.

Landskapet i omgivningarna är ett något småböljande
och småbrutet jordbrukslandskap med åkrar, ängs- och
hagmarker. Det finns även mindre områden med ung
skog och på flera platser går berget i dagen, ofta i form av
impediment i den brukade marken. Ur ett kulturhistoriskt
perspektiv, och möjligen också ur fornlämningsynpunkt,
ligger området i övergångszonen mellan slätt- och skogs-
bygd. De registrerade fornlämningarna i närområdet har
sin kronologiska tyngdpunkt i äldre järnålder, men ett par
större gravfält från yngre järnålder finns också, till exem-
pel RAÄ 19 vid Gammalkils kyrka samt gravfälten RAÄ
24 och 16 belägna norr respektive söder om Unnerstads
bytomt. På det förra är 102 fornlämningar registrerade
och på det senare 110 st. I båda fallen finns gravar från
både äldre och yngre järnålder representerade. Gravfältet
RAÄ 16 ligger i ett sådant geografiskt förhållande till
Unnerstads medeltida bytomt att det kan antas vara byns
ättebacke och att byn i detta fall sannolikt legat på samma
plats sedan slutet av den äldre järnåldern.

Figur 3. Exploateringsområdet, blå markering, är numera bebyggt med två enfamiljs-
hus, enligt utdraget ur den digitala
fastighetskartan. Skala 1:5000

Inom en radie från undersökningsområdet finns dessutom fornlämningarna RAÄ 52, 53, 114, 137 och 141 som består av 2 runda stensättningar, en odaterad bebyggelselämning samt tre olika stensträngssystem.

Det äldsta skriftliga belägget för Unnerstad härstammar från 1323 då byn omnämns som ...*in ondastadbum*... i samband med att en Kettel Kettelbjörnson bekräftar att han lånat pengar av sin svärfar för att köpa jord i denna och ett par andra byar (www.riksarkivet.se handling SDHK nr 3187). Under medeltiden tycks den dominerande jordnaturen annars ha växlat mellan frälse-, kloster- och slutligen skatte-/kronojord.

Undersökningsområdet ligger i det historiska kartmaterialet sydöst om bykärnan inom ett område som på kartorna (kartorna D25-45:1 och D25-45:2 från 1699 och 1772 i lantmäteristyrelsens arkiv och 05-gam-09 samt 05-gam-38 från 1699 och 1773 i lantmäteriverkets

arkiv) redovisas som ett mindre gårde med odlingstegar. På den äldsta kartan syns spår av en äldre parcellindelning av odlingsytan.

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var primärt att fastställa om fast fornlämning skulle komma att beröras av det planerade arbetsföretaget och om så var fallet söka fastställa karaktär, utbredning och potential för eventuell fortsatt undersökning av den framkomna lämningen.

Den arkeologiska förundersökningens resultat var också avsett att kunna utgöra underlag för Länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet.

Figur 4. Utdrag ur geometrisk avmätning av Unnerstad 1699. (D25:45-1). Undersökningområdet och platsen för gravfältet RAÄ 16 markerade. Av kartan framgår att stora delar av åkerytan, till exempel den yta som är markerad M, fortfarande är parcellindelad på ett sätt som brukar associeras med medeltida förhållanden. Bytomten ligger nordväst om utredningsområdet. Den nuvarande östra delen av bytomten togs i anspråk först vid Laga skiftet 1877 (handling D25-45:4 i lantmäteristyrelsens arkiv). Skala 1:5 000.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen utfördes genom att sökschakt togs upp inom utvalda delar av exploateringsområdet. Sökschakten avsågs att grävas skiktvis ned till opåverkad undergrund, eller till dess att fast fornlämnings skulle påträffas.

Eftersom ingenting av arkeologiskt intresse framkom utfördes heller ingen särskild dokumentation.

Resultat

Inom exploateringsytan grävdes tre sökschakt med en bredd av 1,2 m och en sammanlagt längd av 130 löpmeter. Inom schaktytorna utgjordes markbeskaffenheten av ca 0,25 m lerhaltig mylla ovanpå den naturliga undergrunden som bestod av lera.

Ingenting av arkeologiskt intresse påträffades och inga fortsatta arkeologiska åtgärder rekommenderades av läns museet.

Källor

Ortnamnsarkivets hemsida www.sofi.se

Riksarkivets hemsida, www.riksarkivet.se

Lantmäteriverkets hemsida., www.lantmateriet.se

Det digitala fornminnesregistret FMIS, www.fmis.raa.se

Samtliga använda 2011.02.22.

Lantmäteriakter

Lantmäteristyrelsen i Gävle

D25-45:1 geometrisk avmätning, Unnerstad, 1699
upprättad av Anders Vetterman.

D25-45:2 storskifteskarta, Unnerstad, upprättad 1772
av Per Vidén.

D25-45:4 Laga skiftes handling, Unnerstad, upprättad
1877 av Karl Daniel Dahlvist.

Lantmäterimyndigheten Linköping

05-gam-09 geometrisk avmätning Unnerstad 1699
upprättad av Anders Vetterman.

05-gam-38 storskifteskarta Unnerstad upprättad 1772
av Per Vidén.

Tekniska uppgifter

Område	Unnerstads Ödegård
Fastighet	Unnerstad 2:1
Socken	Gammalkil
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	Intill RAÄ 16 Gammalkil socken
Ekonomiska kartans blad	085 35 (8F3f Gammalkil)
Koordinater	Mittkoordinat X64666340, Y1475082
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens dnr	431-10075-03
Länsstyrelsens handläggare	Bror-Tommy Sturk
Beslut	muntl beslut 2003-06-18 (Bror-Tommy Sturk)
ÖLM dnr	302/03
Kontonr	6808
Uppdragsgivare	Gunnar Jacobsson
Kostnadsansvarig	Gunnar Jacobsson
Projektledare	Anders Lundberg
Rapport	Olle Hörfors
Fältarbetsid	2003-07-04
Fynd	-
Foto filmnr	Digitala bilder
Analyser	-
Grafik	Lasse Norr
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2011:15 © Östergötlands museum

Med anledning av ett planerat uppförande av ett enfamiljshus utförde Östergötlands länsmuseum i juni 2003 en arkeologisk förundersökning på fastigheten Unnerstad 2:1 i Gammalkils socken och Linköpings kommun. Denna genomfördes genom att tre sökschakt med en bredd av 1,2 m och sammanlagt 130 löpmeter grävdes inom den planerade byggnadsytan. Platsen utgjordes vid undersökningstillfället av åkermark. Denna var belägen strax norr om ett större gravfält, RAÄ 16 i Gammalkils socken.

Inom schaktytorna utgjordes markbeskaffenheten av ca 0,25 m lerhaltig mylla ovanpå den naturliga undergrunden som bestod av lera.

Ingenting av arkeologiskt intresse påträffades och inga fortsatta arkeologiska åtgärder rekommenderades av länsmuseumet.